

Nr 250.

Av herr **Andersson, Elof, m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för folk- och småskollärare m. m.

Det i Kungl. Maj:ts proposition nr 270 framlagda förslaget till lönereglering för folk- och småskollärare bygger på tre huvudprinciper, vilka förut icke vunnit tillämpning inom ifrågavarande område. Den ena är bruttolönsprincipen, den andra grundsatsen om lika lön för manliga och kvinnliga befattningshavare och den tredje är differentieringen av lönerna med hänsyn till tjänstgöringstidens längd.

Emot systemet med bruttolöner är ingenting att invända, även om därmed framtvingas en värdering av hittills utgående naturaförmåner som icke allestädes kan bli fullt rättvis. Beträffande de båda andra nya principerna åter råda däremot mycket delade meningar, vilket framgår såväl av förarbetena till propositionen som ock av den offentliga debatten i ämnet efter förslagets framläggande. Det förtjänar också framhållas, att regeringsförslaget i båda här berörda avseenden avviker från det av 1936 års lärarelönekommitté framlagda förslaget.

Det är icke vår avsikt att här till diskussion upptaga frågorna om likalönsprincipen och om lönedifferentieringen efter lästidens längd. Utan tvivel hade det varit lämpligare att, såsom 1936 års kommitté förutsatte, frågan om lika lön för manliga och kvinnliga befattningshavare vid folkskolan fått prövas i ett annat och större sammanhang och att en lönereglering för folkskolan nu fått genomföras med bibehållande av ungefär nuvarande avvägning av lönerna de manliga och kvinnliga lärarna emellan. Likaså finna vi att invändningarna emot den i propositionen föreslagna olika löneplaceringen efter lästidens längd i mycket äro befogade. Systemet i fråga ställer sig synnerligen ogynnsamt för landsbygden, som onekligen kommer att handikapas i konkurrensen om de bäst kvalificerade lärarna. Vi utgå emellertid ifrån, att propositionens förslag i båda dessa betydelsefulla avseenden är uttryck för regeringspartiernas uppfattning, och att det på grund av partiställningen i riksdagen icke är möjligt att härvidlag ernå någon ändring. Om vi i fortsättningen uraktlåta att kritiskt granska regeringsförslaget från principiella utgångspunkter ha vi alltså därmed icke sagt, att vi i allt gilla de huvudgrunder, varpå förslaget vilar. I det uppkomna läget anse vi det i stället angeläget att söka förbättra propositionen i de avseenden, där den verkar alltför otillfredsställande för befattningshavarna.

Genom införande av principen om differentiering av lönerna efter lästidens längd har regeringsförslaget kommit till en löneplacering som för stora

grupper av folkskolans och småskolans lärarepersonal måste te sig synnerligen ogynnsam. Vi syfta härvid på lärarna i skolor med den kortaste undervisningstiden, där placeringen skulle bli för manliga folkskollärare B 15, för kvinnliga d:o till en början B 13 och för småskollärarinnor B 7. Den sålunda föreslagna placeringen kommer att bli särdeles orättvis för landsbygdens lärare och lärarinnor, vilka förutom att de tillhöra de lägsta dyrortsgrupperna i allmänhet ha minimilästid. Särskilt ogynnsamt ställer sig förslaget i fråga om de manliga folkskollärarna och småskollärarinnorna. Den löneförbättring som dessa erbjudas är synnerligen blygsam och måste rättvisligen betecknas som otillfredsställande. Visserligen tillkommer för lärarna vid folkskoleväsendet lika som för de statliga befattningshavarna i allmänhet ett ytterligare lönetillägg genom den i en annan proposition föreslagna provisoriska avlöningsförbättringen, men frågan om folkskollärarnas lönereglering bör givetvis i första hand bedömas för sig och utan avseende på vad som i annat avseende förberedes.

När det gäller att söka vägarna till en förbättring av lönerna för de i propositionen sämst behandlade lärarekategorierna, utan att grunderna för förslaget i stort därav rubbas, ligger det närmast till hands att uppflytta de lägst placerade inom de olika grupperna ett steg, vilket är detsamma som att de två lägsta grupperna i propositionens differentieringsskala sammanslås till en. Genom en dylik åtgärd vunnas en omedelbar och välbehörlig löneförhöjning för de eljest så vanlottade landsbygdslärarna. Anordningen skulle givetvis medföra en icke obetydlig kostnadsökning för statsverket, men vi anse att denna omständighet icke får hindra att en behörlig förbättring göres. I själva verket är denna kostnadsökning i förhållande till propositionen av temporär beskaffenhet. Departementschefen förutsätter nämligen i ett uttalande i propositionen, att en allmän uppflyttning av lärarna i högre lönegrad skall komma att äga rum genom undervisningstidens förlängning. Detta uttalande innebär ett medgivande, att de av regeringsförslaget påkallade kostnaderna icke kunna överblickas, ja att de icke ens kunna av statsmakterna regleras. Praktiskt taget har det lagts i de olika skoldistrikternas händer att genom ändringar i lästiden vid skolorna bringa statens kostnader för löneregleringen upp till en helt annan summa, än den som regeringsförslaget räknar med. En omedelbar uppflyttning av en del av de lägst avlönade befattningshavarna innebär alltså ingenting annat, än vad departementschefen förutsatt och önskat skola ske inom en viss tid framåt. Vi anse det ur olika synpunkter riktigare, att statsmakterna själva i största möjliga omfattning bestämma kostnadsvolymen för den föreslagna löneregleringen. Konsekvensen av detta resonemang fordrade måhända ett yrkande om en omedelbar placering av samtliga lärare i den lönegrad, som enligt propositionen skall vara slutmålet. Då vi emellertid i stället nöja oss med att förorda en inskränkning av antalet trappsteg i differentieringsskalan, sker detta kompromissvis för att kunna nå de nödvändigaste löneförbättringarna utan

att därför behöva frångå propositionens princip om olika lön alltefter tjänstgöringstidens längd.

Vi komma alltså att föreslå sådan ändring beträffande den i Kungl. Maj:ts proposition nr 270 förordade löneplaceringen, att lärare vid folkskola sättes i 16 respektive 17 lönegraden. Vad småskollärarinnorna angår, synes dock en allmän uppflyttning efter hela linjen vara befogad. Löneförmånerna i 8 lönegraden kunna knappast anses tillräckliga för att motsvara småskollärarinnornas utbildning och arbete ens i skolor med den kortaste tillåtna undervisningstiden. Vi föreslå därför en placering av småskolans lärare i 9 respektive 10 lönegraderna.

Enligt regeringsförslaget skulle lönedifferentieringen med hänsyn till lästidens längd innefatta trenne grupper, den första om högst 36 veckor, den andra mellan 36 och 39 veckor och den tredje 39 veckor fullt. Därest de tre grupperna, som ovan förordats, sammanslås till två, torde detta böra ske så, att till den första gruppen hänföras lärare vid skolor med mindre än 39 veckors tjänstgöring och till den andra de som ha 39 veckor fullt. Visserligen kan det emot en sådan anordning anmärkas, att differentieringen blir alltför grov och att lön skulle utgå lika för 34½ veckor som exempelvis för 38½ veckor. I praktiken torde dock skillnaden i detta avseende mellan vårt förslag och propositionen icke bli så stor, då skoldistriktet vid avvägningen av lästidens längd sannolikt komma att undvika orättvisa gränfall. Märkas bör också, att jämväl enligt regeringsförslaget samma lön komme att utgå för lärare med nära nog tre veckors tidsskillnad i tjänstgöringen.

Vad slutligen angår de kostnadsökningar för statsverket som ett genomförande av här skisserade förslag skulle medföra komma dessa att bestå i dels kostnaden för uppflyttning en lönegrad av de lärare vid folkskolan, som enligt propositionen skulle placeras i 15 lönegraden — för de kvinnliga under övergångstiden 13 lönegraden — dels kostnaden för uppflyttning en lönegrad av de småskolans lärare, som enligt propositionen placerats i 8 och 9 lönegraderna samt för dem som placerats i 7 med två lönegrader. Gjorda beräkningar visa, att kostnadsökningen utöver Kungl. Maj:ts förslag vid en dylik uppflyttning belöper sig till cirka 7 600 000 kronor per år. Vi vilja icke bestrida, att detta belopp är ur statsfinansiell synpunkt betydande, men vi hålla icke för omöjligt att besparingar i propositionsförslaget kunna göras i andra avseenden. Även om så icke skulle vara fallet, anse vi det befogat, att statsmakterna nu omedelbart påtaga sig denna kostnadsökning för folkskoleväsendet, i stället för att, som sker i propositionen, i viss omfattning skjuta ökningen över på framtiden och lägga den utanför statsmakternas kontroll.

Ett bifall till vad vi här förordat beträffande de ordinarie lärarna nödvändiggör motsvarande justeringar av lönegradsplaceringen jämväl för icke ordinarie lärare.

På grund av vad ovan anförts hemställas,

1. att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 270 angående löne reglering för folk- och småskollärare måtte besluta sådan ändring i förslaget till avlöningsreglemente för ordinarie lärare att

i skoldistrikt med mindre lästid än 39 veckor:

lärare vid folkskola placeras i lönegrad B 16 och lärare vid småskola i B 9 samt

i skoldistrikt med 39 veckors lästid:

lärare vid folkskola placeras i lönegrad B 17 och lärare vid småskola i lönegrad B 10;

2. att i förslaget till avlöningsreglemente för icke ordinarie lärare göres sådan ändring, att

i skoldistrikt med mindre lästid än 39 veckor:

lärare vid folkskola placeras i lönegrad 15 och lärare vid småskola i lönegrad 8 samt

i skoldistrikt med 39 veckors lästid:

lärare vid folkskola placeras i lönegrad 16 och lärare vid småskola i lönegrad 9;

3. att riksdagen måtte besluta höja det i propositionen under punkt X i hemställan äskade beloppet med vad som erfordras för täckande av de av ett bifall till motionen orsakade merkostnaderna för nästa budgetår ävensom det under punkten XX begärda anslaget till dyrtidstillägg.

Stockholm i april 1937.

Elof B. Andersson.

Ewert Jonsson.

Joh. Larsson

i Örbyhus.